

Vastuullisuus- arjen tekoina Lempäälän ruokapalveluissa

Liisa Belaid

Kestävä julkinen ruokapalvelu

- **Ajanmukainen arkiruoka** ja hävikin hallinta ovat Lempäälän kunnan ruokapalvelun strategisia valintoja. Ruokapalvelulle määritellyt laatuksiteerit ovat asiakasymmärrys, ruokalistat ja aterioiden laatu, ammattitaitoinen ja hyvinvoiva henkilöstö, ruokapalvelun imago sekä kustannustehokkuus.

Kestävä elämäntapa: osana strategista hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työtä

kannustaa kuntalaisia osallistumaan ja vaikuttamaan kestävän elämäntavan edistämiseen

- Ruokakasvatus (lapset- ja nuoret)
- Vahva asiakkaiden osallistaminen
- Vastuullisuussuunnitelma
- Ruokapalvelun hyvinvointimatriisi
- Ruokapalvelun ravitsemussuunnitelma- ja laatukriteerit

Ympäristövastuu

- Lempäälän kunnassa on HINKU-kuntana vahva tahtotila edistää vähähiilisyyttä kaikessa toiminnassa
- Kasvisruokapilotti kouluissa
- Hävikin seuranta , mittaaminen ja kehittämistoimet ruokalistalle asti.
- Satokauden tuorepalat
- Vastuulliset ruokapalvelut (VARUKE)- hanke kasvisruoan lisääminen
- Hankintakilpailutukset

Taloudellinen- ja sosiaalinen vastuu

- Vahva osallistava kulttuuri asiakaslähtöiseen palvelujen kehittämiseen
- Kapusta-ammattikeittiöakatemia
- Kuntouttavan työtoiminnan mahdollistaja
- Taloudellinen, tehokas ja kestävä ruokapalveluiden organisointi > uudet innovaatiot

VASTUULLINEN
RUOKAPALVELU

Aamupalapilotti
Koululaisten välipala

Kestävän
elämäntyylin
edistäminen

1.

5.

Järkevät hankinnat

Vastuullisuuden tavoitteet
mahdollistava talous

Arvovalinnat
talouden ohjaavana
tekijänä

Tehokas tuotannon ohjaus

Kuntalaisten hyvinvoinnin
lisääminen yhdessä kolmannen
sektorin toimijoiden kanssa

Jatkuva seuranta
ja raportointi

2.

Maistuvat
kasvisruoat

Tuotekehityksen
lisääminen

Poikkihallinnollinen
yhteistyö hävikin
hallinnan kanssa

3.

4.

Yhteinen
kehittäminen

Asiakastyytyväisyys

Ruokakasvatus

Kumppanuus-
tiimit

VASTUULLISUUS SUUNNITELMA

1. Ruokakasvatus
2. Hävikin hallinta
3. Kasvisruoka tutuksi
4. Osallisuuden lisääminen
5. Kestävä kuntatalous

Ruokakasvatus osana arkeamme

- Yksilön ruokatottumuksilla on suuri merkitys ympäristön ja yhteiskunnan kestävän kehityksen kannalta. Lapsuudessa opitut ruokatottumukset seuraavat useimmiten aikuisuuteen saakka ja tästä syystä varhaiskasvatuksessa ja kouluruokailussa tapahtuvalla joukkoruokailulla on ainutlaatuinen mahdollisuus vaikuttaa kuntalaisten ruokatottumusten kehittymisen suuntaan. Varhaiskasvatuksessa ja kouluruokailussa tarjottu ateria toimii itsessään mallina terveellisen ja ympäristön kannalta kestävän aterian koostamisessa, mutta tietoisella ja tavoitteellisella ruokakasvatuksella voidaan myös lisätä lasten ymmärrystä ruokavalintojen merkityksestä sekä vaikuttaa arvoihin ja asenteisiin. Ruokamarkkinoiden globalisoituessa nuoret tarvitsevat yhä enemmän ohjausta ja tietoa hyvien ruokavalintojen tekemiseen, jonka avulla he osaavat aikuistumisen kynnyksellä tehdä itsenäisesti hyviä valintoja.
- Lempäälän kunnassa ruokakasvatusta tehdään joustavasti yli toimialarajojen ja ruokakasvatustyö nähdään kuuluvan tärkeäksi osaksi niin opetus-, kasvatus- kuin ruokapalveluhenkilöstönkin työnkuvaa. Päivittäinen ruokakasvatus on ennen kaikkea positiivisen ruokailuilmapiirin luomista. Lapsia ja nuoria kannustetaan ja rohkaistaan tutustumaan uusiin makuihin ja ohjataan hyviin ruokailutapoihin. Ruoasta puhutaan kunnioittavasti ja ylläpidetään uteliasta keskustelua ruoan alkuperästä sekä matkasta lautaselle.
- Päivittäisen ruokailutilanteen lisäksi ruokakasvatusta voidaan harjoittaa ja tukea myös hyvin monella tavalla. Lempäälän kunnassa henkilöstöä kannustetaan vapaasti ideoimaan ja toteuttamaan erilaisia ruokakasvatusta edistäviä toimintoja ja tämän ansiosta monenlaisia toimintamalleja onkin jo käytössä.
- Lähde ja lisätietoa: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2020052714217>

Vastuullisuus hankinnoissa

- **Yleisesti:**

- Tarjottavien elintarvikkeiden tulee olla ammattikäyttöön soveltuvia ja niiden tulee täyttää elintarvikkeista ja niiden valvonnasta Suomessa voimassa olevat lait, asetukset, standardit ja muut viranomaismääräykset.
- Elintarvikkeiden alkuperä tulee pystyä selvittämään aukottomasti.
- Elintarvikkeiden raaka-aineet eivät saa sisältää GMO tai säteilytettyjä raaka-aineita (poisluettuna mausteet).
- Elintarvikkeista tulee pystyä valmistamaan suomalaisten ravitsemussuositusten mukaisia aterioita. Ravitsemussuosituksiin voi tutustua Internet-sivuilla: www.ravitsemusneuvottelukunta.fi.
- Tarjoajan tai Toimittajan on myös pyynnöstä lähetettävä virallisen laadunvalvontaelimen todistus elintarvikkeiden mikrobiologisesta laadusta tai koostumuksesta.
- Elintarvikkeet tulee olla pakattuna mahdollisimman vähän ympäristöä kuormittaviin ja työturvallisiin pakkauksiin.

- **Maito:**

- Toimittajan tulee hakea EU-koulumaitotukea itsenäisesti Kehyskuntien puolesta. Jotta Maaseutuvirastolta voidaan hakea EU-koulumaitotukea, tulee EU-koulumaitotuen piiriin kuuluvien Tuotteiden olla alkuperältään Euroopan unionin alueella tuotettuja.

- **Liha:**

- Tarjoajan tarjoamat lihatuotteet on oltava jäljitettävissä pyydettyäessä aina tuottajatilalle saakka. Lihan ja lihajalosteiden raaka-aineiden tulee olla kansallisen ja EU-lainsäädännön mukaisesti BSE-testattuja. Toimittajan on myös varmistettava, että raaka-aineena käytettävien eläinten ruokinnassa ja kohtelussa on noudatettu kulloinkin voimassa olevia tuotantomaan lakeja ja asetuksia.

Vastuullisuus hankinnoissa

- **Kala:**
- Tarjoajan on tarjottava tarjouksessaan ainoastaan sellaisia kalapakasteita, joiden tuottamisessa on huomioitu kalastuksen seuraavat eettiset periaatteet:
- Periaate 1: Kestävät kalakannat
- Kalastuksen täytyy pysyä sellaisella tasolla, että kalapopulaatiot pystyvät uudistumaan. Jokaisen sertifioidun kalastuskunnan on toimittava siten, että kannat kestävät jatkuvaa kalastusta myös tulevaisuudessa eikä resursseja riistetä.
- Periaate 2: Ympäristövaikutusten minimoiminen
- Kalastustoimet tulee toteuttaa siten, että koko niissä hyödynnettävien ekosysteemien rakenne, tuotantokyky, toimintakyky ja monimuotoisuus on turvattu.
- Periaate 3: Toimiva ohjaus
- Kalastusyhteisön täytyy noudattaa kaikkia paikallisia, kansallisia ja kansainvälisiä lakeja ja sillä tulee olla vastuullinen toimintatapa sekä kyky reagoida muuttuviin olosuhteisiin ja siten ylläpitää kestävää luonnonvarojen käyttöä.
- Näiden periaatteiden huomioiminen voidaan osoittaa esim. MSC -sertifikaatilla tai muulla kolmannen osapuolen myöntämällä eettiset periaatteet huomioivan kalastuksen todistuksella.
- **Lähi ruoka ja luomutuotteet:**
- Tarjoajan tuotevalikoimassa on oltava tilattavissa sekä lähi ruokaa että luomutuotteita tarjouspyynnön mukaisesti määriteltynä mui sopimustuotteina. Lähi ruualla tässä yhteydessä tarkoitetaan suomalaista ruokaa, jonka raaka-aineiden alkuperä ja valmistaja tiedetään ja joka on lisäksi mahdollisuuksien mukaan mahdollisimman lähellä esim. Pirkanmaalla tuotettua. Luomutuotteilla tässä yhteydessä tarkoitetaan Euroopan unionin asetuksessa (EY) 834/2007 määritellyä luonnonmukaisella tuotantotavalla tuotettuja tuotteita.

Vastuullisuus hankinnoissa

- **Vastuullisuus hankinnoissa:**
- Asiakas velvoittaa, että Toimittajan tulee noudattaa itse ja huolehtia myös siitä, että sen alihankkijat noudattavat tarjottavaa elintarviketta valmistettaessa ja palvelua tuottaessa alla lueteltuja Kansainvälisen
- työjärjestön ILO:n perussopimusten ja YK:n lapsen oikeuksien määräyksiä sekä muita alla lueteltuja määräyksiä:
 - ILO:n yleissopimukset pakkotyöstä, lapsityöstä ja syrjinnästä (numerot 29, 105, 111, 138 ja 182)
 - YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen 32 artikla
 - valmistusmaan työsuojelulainsäädäntö
 - valmistusmaan työlainsäädäntö, mukaan lukien vähimmäispalkkaa ja sosiaaliturvaa koskeva lainsäädäntö

Esimerkki paikallisuuden huomioimisesta laatukriteereissä

Elintarvikkeiden tukkut tuotteet 7 kunnalle 2/2023 alkaen

- Hankinnan arvo n. 4 milj. euroa / vuosi
- Tarjouspyynnössä yksilöitynä yli 300 tuotteen vähimmäisvaatimukset
- Hinnan lisäksi vertailuun vaikutti pienellä osuudella (2%) pikatoimituskyky
- Vastaanotettiin 6 tarjousta, syntyi oikeasti kilpailua
- Lopulta tiukan kilpailutuksen voitti pirkkalalainen Elintarviketukku Rikainen Oy (pikatoimituskyvyn tuomilla laatupisteillä)

→ Paikallisen elinvoiman vahvistuminen

→ Toimittaja palkannut uusia työntekijöitä

→ Pirkanmaalaisia alihankkijoita logistiikassa

→ Tilaajat saavat erinomaista palvelua ja tarvittaessa pikatoimituksia

Kiitos ja hyvää kesää

Liisa Belaid

Ruokapalvelupäällikkö

Lempäälän kunta

